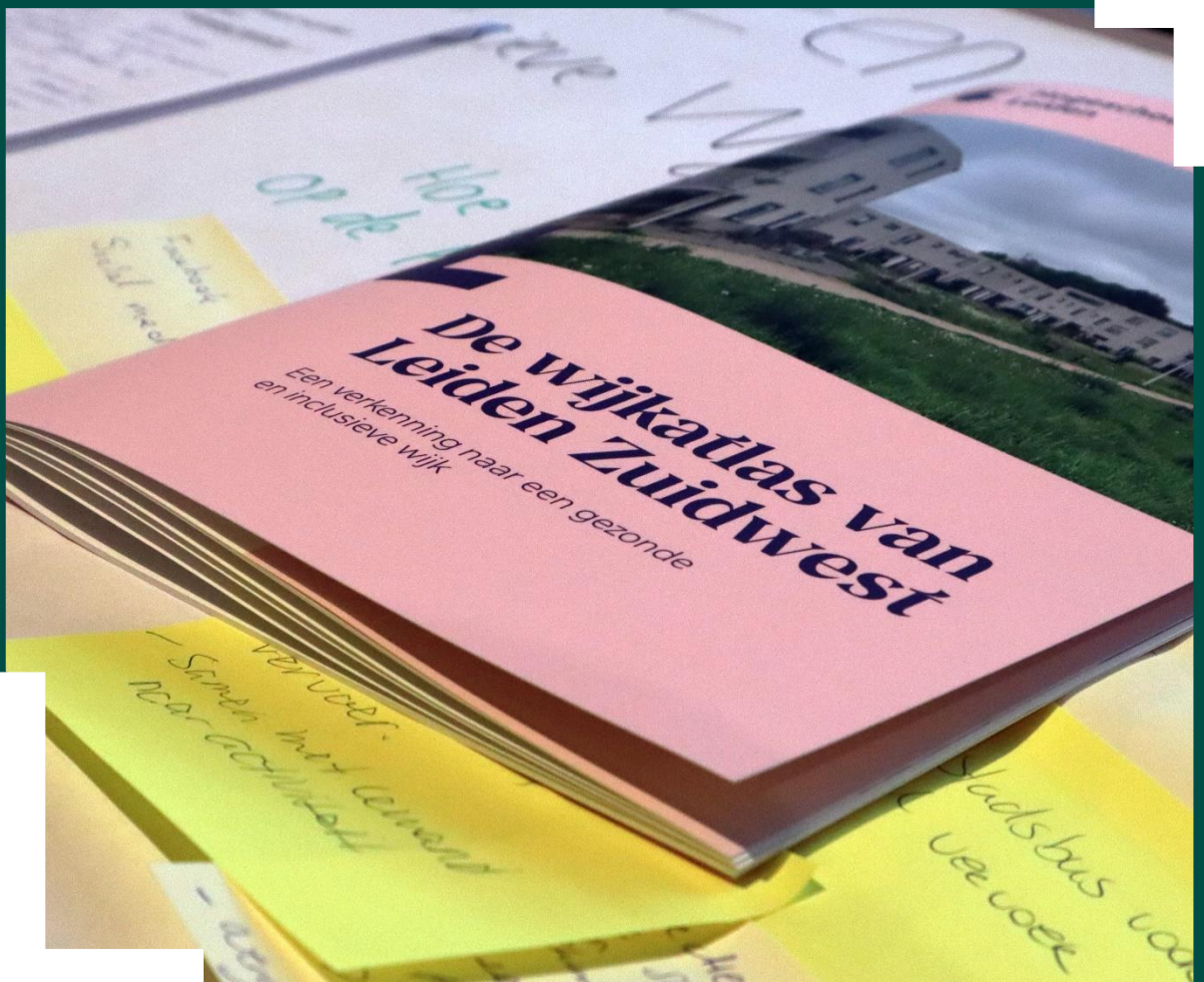

Hogeschool
Leiden

Een handleiding voor het maken van een Wijkatlas en Schatkaart

Samen met inwoners en
professionals van wijkscan naar
een breed gedragen wijkaanpak

Inleiding

Voor u ligt een handleiding om samen met inwoners en professionals uw wijk in beeld te brengen en een basis te leggen voor een breed gedragen, wijkgerichte aanpak. De handleiding is gebaseerd op een actieonderzoek uitgevoerd in 2023 en 2024 in Leiden Zuidwest. Onderzoekers van de onderzoeksgroepen Eigen Regie bij Fysiotherapie en Beweegzorg (ERFB) en onderzoeksgroep Sociale Innovatie (SI) van Hogeschool Leiden werkten hierbij nauw samen met inwoners en professionals. Dit resulteerde in de [Atlas van Leiden Zuidwest](#), waarin wensen en behoeften in kaart zijn gebracht, gecombineerd met feiten, cijfers en beleid voor de wijk, en de [Schatkaart van Leiden Zuidwest](#), die de drie belangrijkste thema's voor een gezonde en inclusieve wijk uitlicht. De samen met inwoners en professionals ontwikkelde Wijkatlas en Schatkaart dienden als basis om gezamenlijk prioriteiten te bepalen en kansen te benutten om de wijk gezonder en inclusiever te maken.

Een gezonde en inclusieve wijk bevordert de gezondheid en welzijn van inwoners en biedt ruimte voor ieders talenten en mogelijkheden. Een wijkgerichte aanpak waarin inwoners en professionals samenwerken, zorgt voor meer betrokkenheid, eigenaarschap en interventies die aansluiten bij de lokale, specifieke wensen en behoeften. Deze handleiding biedt praktische handvatten om de wijk in kaart te brengen en een gezamenlijke, breed gedragen aanpak te ontwikkelen.

Deze handleiding is bedoeld voor onderzoekers, professionals, beleidsambtenaren en andere betrokken mensen die graag samen met inwoners en professionals zicht willen krijgen op wat er speelt in hun wijk als het gaat om een gezonde en inclusieve leefomgeving. De Wijkatlas is een gezamenlijk startpunt voor het ontwikkelen van een gedragen wijkaanpak.

Colofon

Copyright 2025 Hogeschool Leiden

Auteurs: Leendert Guijt, Arlette Hesselink en Margreet Adam

Afbeeldingen: Leendert Guijt en Ida Hoexum

Eindredactie: Petra Siemonsma en Suzan van der Pas

Vormgeving en lay-out: Leendert Guijt

Hoe kom je tot een breed gedragen wijkaanpak?

Drie stappen om samen met inwoners en professionals te komen tot een wijkatlas en breed gedragen wijkaanpak

1. Verdiep je in de wijk en maak kennis met de inwoners en professionals
  - a. Kwalitatief/veldonderzoek: Loop, fiets en rijd op verschillende momenten en dagen door de wijk. Hoe ziet de wijk er uit? Wie wonen er? Wat gebeurt er? Wat valt op? Voer informele gesprekken met inwoners en professionals. Wees oprecht nieuwsgierig.
  - b. Deskresearch: Zoek relevante cijfers en beleid over sociaal demografische gegevens, gezondheid en leefstijl in de wijk. Bestudeer welke organisaties er zijn, welke professionals er werken en wat het sport- en ontmoetingsaanbod is.
  - c. Verbind a en b. Corresponderen de cijfers met wat je hoort en ziet?

2. Ga in gesprek en ga relaties aan met inwoners en professionals
  - a. Praat met verschillende inwoners op verschillende plekken en op verschillende momenten, interview professionals van zorg- en welzijnsorganisaties en spreek met andere relevante professionals zoals beleidsambtenaren, de wijkagent, medewerkers van woningcorporaties en ondernemers. Verzamel wensen, behoeften en sterke punten van de wijk over gezondheid en leefstijl.
  - b. Sluit aan bij en neem deel aan bestaande initiatieven, samenwerkingen en samenkomsten in de wijk.
  - c. Formeer een werkgroep van verschillende inwoners en professionals om opgehaalde informatie te duiden en om samen nieuwe informatie op te halen.
  - d. Organiseer een groepsbijeenkomst met inwoners en professionals en evalueer opgehaalde informatie. Klopt de informatie die je hebt verzameld? Prioriteer samen wat het belangrijkste is en de kansen.

3. Maak op basis van de verzamelde data een overzichtelijke en aantrekkelijke Wijkatlas met de resultaten en gezamenlijke verbeterpunten.
  - a. Sorteert en presenteert de informatie op de thema's: Gezondheid en leefstijl, Voorzieningen, Fysieke omgeving, Sociale omgeving, Participatie, Bevolking en Integrale samenwerking.
  - b. Prioriteert samen en bepaalt de focus. Organiseert een groepsgesprek met inwoners en professionals om te toetsen of de opzet voor de Wijkatlas klopt en welke resultaten en thema's in de Schatkaart komen.
  - c. Maakt een definitieve versie van de Wijkatlas en Schatkaart en publiceert deze op een plek waar iedereen hem kan lezen.
  - d. Gebruikt de Wijkatlas en Schatkaart om in gesprek te gaan met inwoners en professionals om samen stappen te zetten naar een Gezonde en Inclusieve wijk.

Kansrijke methodieken om in gesprek te gaan met inwoners en professionals

Voor een breed gedragen wijkaanpak is het gesprek en relaties met inwoners en professionals essentieel. Hieronder staan kansrijke methodieken die gebruikt zijn in het project Gezond en Inclusief Leiden Zuidwest van Hogeschool Leiden.

Ongestructureerde en gestructureerde interviews

Ongestructureerde interviews zijn spontane, open gesprekken waarbij je een centraal thema hebt, maar geen topiclijst gebruikt. Je richt je op de ervaringen, perspectieven en problemen van inwoners en professionals en wilt hen beter begrijpen. Het gesprek kan over verschillende onderdelen van de wijk gaan, van parkeergelegenheid tot ontmoetingsplekken en van sportfaciliteiten tot wandelpaden. Het thema is een gezonde en inclusieve wijk, maar de invulling van het gesprek is aan de inwoner of professional. Bij gestructureerde interviews wil je op een meer doordachte en gestructureerde manier verdiepende informatie ophalen over een bepaald onderwerp, waarbij je van tevoren een topiclijst maakt.

Tangerine method

Om in gesprek te komen met een inwoner over zijn/haar gezondheid en hoe gezond en inclusief hij/zij de wijk vindt kan je gebruik maken van een voorwerp. In het actieonderzoek in Leiden Zuidwest hebben we gebruik gemaakt van mandarijnen en is aan inwoners gevraagd: 'Wilt u op deze mandarijn tekenen hoe fit voelt u zich voelt?', gevolgd door vragen als: 'Kunt u daar meer over vertellen?' en 'Wat zou volgens u anders of beter kunnen?'. Op deze manier krijg je een laagdrempelig en open gesprek wat diepgaande informatie kan opleveren. Daarnaast maken inwoners op een leuke interactieve manier kennis met het project.

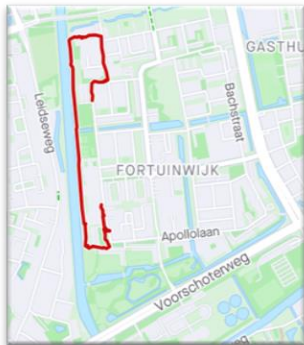

Transect Walk

De Transect Walk is een onderzoeksmethode waarbij je samen met een inwoner of professional door de wijk wandelt. De deelnemer bepaalt de route en laat delen van de wijk zien die een positieve of negatieve invloed hebben op een gezonde, inclusieve wijk. Tijdens de wandeling stelt de onderzoeker, aan de hand van een vooraf opgestelde topiclijst, vragen over wat de wijk gezond en inclusief maakt.

Je kan de Transact Walk combineren met de **Photovoice methode** waarbij de deelnemer - eventueel samen met jou - foto's maakt van betekenisvolle plekken. Dit levert een ander gesprek met diepere inzichten en beeldmateriaal voor de analyse.

De onderzoeker maakt eerst een grove analyse van de verzamelde data. Vervolgens worden de resultaten in de vorm van foto's en quotes besproken en verder geanalyseerd met de deelnemers. Zo sluiten de resultaten beter aan bij de doelgroep en creëer je eigenaarschap en activatie bij deelnemers. Als voorbeeld leidde de analyse in Leiden Zuidwest tot de opzet van een Vitality club.

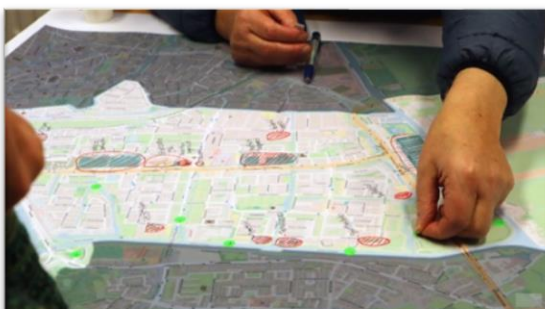

Ik wandel graag langs het water. Dat vind ik erg ontspannend!

World Café bijeenkomsten

In Leiden Zuidwest organiseren we elk jaar een World Café bijeenkomst. We noemen dit het 'DromenLab'. Tijdens deze bijeenkomst toetsen we de verzamelde data en verzamelen we aanvullende informatie via interactieve tafels. Het is belangrijk dat zowel inwoners als professionals kunnen meedoen, dus denk goed na over werkvormen. Hieronder volgen enkele voorbeelden:

- **Burgemeester vraag:** 'Stel, je bent burgemeester van de wijk. Wat zou je direct aanpassen en wat zouden inwoners merken na 5 jaar?'
- **Dromen over een gezonde, inclusieve wijk:** 'Stel je een gezonde en inclusieve wijk voor, hoe zou deze er uit zien?'
- **Stickers op plattegrond:** 'Hier ligt de plattegrond van de wijk. Plak een groen stickertje op plekken die je positief vindt aan de wijk. Plak een rood stickertje op plekken die je negatief vindt'. Vervolgens ga je hierover met elkaar in gesprek. Waarom is deze plek positief of negatief? En wat kun je er aan veranderen?'
- **Een boom in bloei:** Leg een papieren boom op tafel met takken (effecten) en wortels (inspanningen). Deelnemers schrijven wensen op post-its (bladeren) en benoemen de benodigde inspanningen (wortels). Bespreek de resultaten.

Aandachtspunten

Om tot een breed gedragen wijkaanpak te komen is het belangrijk rekening te houden met de volgende aandachtspunten:

- Het creëren van een Wijkatlas, Schatkaart en betrokkenheid bij inwoners en professionals vergt kennis en vaardigheden van actieonderzoek. Zorg voor een onafhankelijke onderzoeker/ facilitator met de juiste competenties, expertise en voldoende tijd om relaties aan te gaan, data te verzamelen en samen met inwoners en professionals de Wijkatlas en Schatkaart te maken.
- Reserveer voldoende tijd voor relaties en het maken van de Wijkatlas. Het maken van de Wijkatlas voor Leiden Zuidwest heeft acht maanden geduurd.
- Creëer de Wijkatlas en Schatkaart samen met inwoners en professionals. Dit zorgt voor eigenaarschap en draagvlak om gezamenlijk veranderingen in de wijk te bewerkstelligen.
- Voer niet alleen gesprekken, maar bouw relaties en vertrouwen op met inwoners en professionals. Dit versterkt het draagvlak en levert diepere en onverwachte inzichten op. Wees oprecht geïnteresseerd.
- Vraag inwoners en professionals, hoe en welke rol zij zelf kunnen en willen nemen en geef ze die rol. Rollen kunnen zich ontwikkelen in de tijd.
- Zorg dat het eigenaarschap (ook) bij de inwoners en professionals in de wijk ligt en niet bij jou als onderzoeker/ facilitator. Een werkgroep van verschillende inwoners en professionals kan daarbij helpen.
- Organiseer momenten van (publieke) toetsing met inwoners en professionals: 'Klopt het beeld van de wijk en waar liggen de kansen?'
- Houdt een logboek bij met daarin alles wat je ziet en hoort in de wijk. Dit helpt bij de analyses en levert informatie op voor je Wijkatlas en Schatkaart.
- Gebruik creatieve werkvormen zodat iedereen kan meedoen en meedenken (Zie: Kansrijke methodieken).
- Laat zien dat er iets met de opgehaalde informatie wordt gedaan.
- Wees eerlijk in wat je wel en niet kan oplossen. Schets geen valse verwachtingen.
- Besteed aandacht aan plekken of activiteiten die goed lopen. Wat werkt? En kan dit uitgebouwd worden?

Bronnen voor desk research

Er zijn verschillende bronnen om informatie en beleid over de wijk te vinden. Databanken met informatie over inwoners van wijken en gemeenten zijn vaak openbaar. In Leiden heb je bijvoorbeeld een [Onderzoeksbank](#) en [Leiden in cijfers](#).

Gezondheidsbeleid van gemeenten zijn terug te vinden in lokale [preventieakkoorden](#) en [sportakkoorden](#).

Sociodemografische, leefstijl en gezondheidsfactoren worden verzameld door het [CBS](#), de [GGD](#) en het [RIVM](#).

Organisaties in de wijk hebben mogelijk ook informatie over de wijk zoals [welzijnsorganisaties](#), [zorgorganisaties](#) en [woningcorporaties](#).

Overige bronnen en methodieken

Hieronder volgen overige bronnen en methoden om te komen tot een breed gedragen wijkaanpak.

Movisie: [Met wie werk je samen?](#), [Hoe maak je een wijkanalyse?](#), [Een gezonde wijk](#), [De Participatiewaai](#)

GezondIn: [Leefomgeving](#), [De Leefplekmeter](#)

RIVM: [Toolkit preventie in de wijk](#), [Instrumenten gezonde gemeente](#), [Aan de slag met gezondheid in uw gemeente](#), [Gezonde leefomgeving](#)

Kenniscentrum Sport & Beweging: [Bewegvriendelijke omgeving](#)

Tranzo: [Wijkgezondheidsprofiel](#)

Wil je meer weten over het actieonderzoek in Leiden Zuidwest?

Ga dan naar onze [website](#).

Of neem contact op met Leendert Guijt, Onderzoeker Lectoraat Eigen regie bij Fysiotherapie en Bewegzorg

Email: guijt.l@hsleiden.nl

